

# שורה דקה של צעירים עם בקבוקי אמורטורב...

המפקד וסגנו מתכופפים מעל תכניות המיכ"צעים, מפקדי הגדודים נכנסים ויוצאים, האל"חוס והטלפון עובדים ללא הרף. לילה לילה יוצאים הבחורים ומתקפצים. ההתקפות הן קטנות, הטרדות בלבד — מכה פה, מכה שם, אך האויב מתעצבן. הוא מבזבז כמות עצומות של תחמושת. השמים מעל לריכוזיו מוארים בראקטות אדומות וירוקות. כל כליהנשק שלו יורים בהישמע הרשרוש הקל ביותר בשדה. לא, אין למצרי שהות להתכונן בשקט.

★ ★ ★

## הלילה יהלמו

4 ביוני 1948. מכל עבריו של מרחב הדרום באות יחידות לוחמים ומתרכזות בגן יבנה ובביצרון, מול הריכוז המצרי. הלילה יהלמו מהלומה גדולה בריכוזי המצרים באישרוד.

המפקד אינו נח בלילה זה. הוא יודע, שעשה מעשה נועז. הוא הפקיר ויחיד גדולים ללא הגנה מספקת, כדי לאפשר ריכוז זה של לוחמים. הוא יודע, שהמצרים ירכזו שלוש או חמש מכוניות יריה כבדות נגד כל מיקלע קל שבידי אנשיו. הוא יודע גם זה, שמנגנון הקשר עדיין אינו מתאים לפעולה כה גדולה של חמישה גדודים, ושללא תהא אפשרות לתאם את פעולותיהן מן הרגע שיכנסו לקרב.

אך הוא יודע גם זה, שאין ברירה. שיש להתקיף, ודוקא מפני שאין כוח להגן. כלל הסותר את כל חוקיה של תורת המלחמה, ושהוא נכון בכל זאת — אם אין לך כוח לעמוד בפני התקפת האויב — התקף אותו, הלום בו, הטרד אותו, הטעה אותו, אל תתן לו אפשרות לערוך את כוחותיו ולהכין התקפה מצידו. זה כלל העולה ביוקר, אך רק הוא בלבד מסוגל להציל את הדרום, את תל-אביב.

אשר מניעת הידיעות הראשונות. הפעור לה נכשלה. התקפה נהדפה בכל המקומות. האבדות רבות, רבות מאד, אך דבר אחד ברור: האויב נתרשם מעצמת המכה. הוא לא יזוז ממקומו בנקל.

הארבעה מסתכלים בו בתימהון. אין הוא מפקדם. הם יודעים שאין לצאת לפעולה במטוס שלא נבחן כראוי. רק המטוסים שלכם יכולים עוד להציל את תל-אביב, את ארץ-ישראל. האויב עולה על העיר. חוץ ממטוסים אין כוח שיעצרים. אלה הם דברים פשוטים, הנאמרים בפשיטות. אין בהם דאמה, אין בהם פאתוס. אך הם מביעים, לא רק את שפת המלים, אלא גם את שפת-העיניים — עינים תכולות אפורות, נוקבות ואנושיות כאחד, האומרות: אין לכם ברירה. הארבעה נכנסים למטוס, מגנפמים בידיהם וממריאים. שלושה מהם חזרו.

★ ★ ★

## ניתנה הפקודה: לעצור!

מצפון אישרוד מצטופפות המכוניות המצריות. גשר הרוס עצר אותן. המפקדים מגרשים. אך אין ברירה — יש לחכות עד שהגשר יתקן. ופתאום מופיעים האירונים. האנשים מתפורים בבהלה. הפצצות נופלות ופוגעות. הנוק מועט.

מהיכן יש ליהודים אירונים? זהו גורם חדש, שלא הובא בחשבון. המצרי הוא אדם זהיר. את תורת-הצבא שלו למד באקדמיה בריטית, שחינכה אותו לחשוב במושגים אורתודוקסיים. אין לסכן את השריון היקר במעשים פזיזים. יש לחכות, לאסוף כוח גדול יותר, להביא תותחים אנטי-אוויריים. יש להתכונן בשקט, לתכנן תכניות חדשות, להכין מהלומה גדולה, שתדרוס את הציונים ותשמידם.

ניתנת הפקודה: להעצר, להתחפר, להיערך בהגנה היקפית.

★ ★ ★

## האויב מתעצבן

להתכונן בשקט? לא, אסור לתת להם להתכונן בשקט. יש להטרידם, יש לאיים מכל הצדדים, אין לתת להם מנוחה אף לזקה אחת. מטה-ההטיבה ליד רחובות עובד בקדחתנות.

כל עוד נמשך המנדט הבריטי, והקרבות התנהלו נגד כוחות ערביים בלתי-סדירים, היו הרי ירושלים והגליל מוקדי-המלחמה העיקריים. ה-14 במאי 1948 הביא שינוי סודי. כניסת הלגיון וצבאות סוריה ולבנון למערכה, גרמה אמנם שורה של התנגשויות דראמטיות, אחדות מהן הוות-אסון. אבל היה ברור, כי החל מיום זה הפכה חזית הדרום לחזית המכרעת. פלישת הצבא המצרי היוותה האיום הגדול ביותר על קיומה של המדינה הצעירה. אך עמד צה"ל מול פלישה זו בקטע מספרו "בשדות פלשת 1948", תיאר אורי אבנרי את התחלת העימות הגדול:

את אמיתות ההודעות. והנה חזר ואישר -- ההודעות נכונות. כוח מצרי עצום עולה על תל-אביב.

★ ★ ★

## המצרי עולה על תל-אביב

לרגע קט מסתכלים השנים זה בפני זה. טיפוסים שונים מאד, כמעט הפוכים — שמעון אבידן מפקד החטיבה הוא טיפוס רגיש, עצבני, מסוגל, לוחם מטבעו, בעל עבר סוער של מהפכן, ראש מחתרת אנטי-נאצית, מפקד קומאנו, איש פלמ"ח. סגנו, "מאירקה" דוידסון, הוא קיבוניק ואיש הג'מאעה, קרירות, חסון ושופע מרץ. אין להם צורך להחליף דיבורים. העובדות ידועות לשניהם. גם משמעותן ברורה. המצרי עולה על תל-אביב. הוא מצוייד בכל הנשק הכבד. בינו ובין העיר יש... יש מה?

אין כלום. כוח של שתי פלוגות, שורה דקה של צעירים מצויידים ברובים, מקלעים ובקבוקי מולוטוב. מה עוד? גשר מצפון אישרוד, שפוצצהו שלושם בלילה. מה עוד? 4 אירונים, שאינם ארויים לשימוש בתנאי הארץ, שעדיין לא טפו את סיסת-המיכחן שלהם. בכוח זה צריכים השנים להגן על הדרום, להציל את תל-אביב.

★ ★ ★

## רק שלושה חזרו

ארבעת הטייסים עומדים בשדה-התעופה ומסתכלים במטוסים. זה עתה גמרו להרכיב את החלקים. יש צורך לנסות את המכוניות. פתאום מופיע ביניהם זר — מפקד ממפקדי חיל הרגלים. אין הם מכירים את הפנים, אף כי שמעו את שמו. "חברים", אומר המפקד, "אתם חייבים לעלות ולהמריא".

"האלו — הגר — בועז — שמיר — אחר חמש; האלו — הגר — בועז — שמיר — אחר — חמש..." מתוך האלוטו המזומם קול הדגוני האלוטואי במטה החטיבה רושמת את הלוגמה באופן מיכני. מברק בהול — התצפית מודיעה... קשר צעיר נושא אותו לחדר המפקד. טלגרמה אחת מרבות.

בחדר המפקד, ליד שולחן מכוסה מפוח, יושב אדם. שערו בלונדיני, עיניו תכולות אפורות, אך כמקור נשר — חזות של לוחם. פניו עייפות מאד ברגע זה, בקראו את הטלגרמה. התצפית בוצעה מודיעה מ' מאתם מכוניות מצריות עברו בכביש צפונה..."

בה אחר זה באות טלגרמות. התצפית בניצנים מודיעה: ארבע מאות מכוניות עברו. שש מאות. שמונה מאות. אלף ומאתיים. אלף וחמש מאות מכוניות מצריות עברו ב' כביש צפונה. התצפית בג'יבנה מודיעה: ש' לוש מאות מכוניות נראו בכביש בדרגן מ' אישרוד צפונה. חמש מאות. שמונה מאות. טאנקים, נושאי בראנים. משרוינים כבדים.

המפקד עוצם את עיניו כשדיו מכסות את מצחו. אין הוא זקוק למשה. הוא יודע — המרחק בין אישרוד לתל-אביב הוא 32 ק"מ בקו האויר. הדלת נפתחת. נכנס אדם נמוך-קומה, עגלגל, שאטאני, בצעץ המימצעים החטיבתי. "ובכן?" — שואל המפקד ונושא את עיניו.

"ראיתי אותם" — משיב השני, "למעלה מאלף מכוניות מצפון אישרוד". הוא אמר את המלים בשלחת-נפש גמורה, כאילו סיפר, שקיבל קופסת-סיגנל מאת האפסטיא. אין הוא אדם המתרגש בנקל. בבוקר נסע בלויית השליש הקרבי, כדי לבדוק בעצמו

# "יש לנו הרבה אבידות — אנו מבקשים רשות לסגת."

התקדם לעבר הפילבוקס. מוכרחים לחסל אותו". התחלנו לחולל קדימה. השטח שבינינו לבין הפילבוקס היה שדה-חרב חלק ככף-יד, מואר כים רקטות ונתון לאש התופת של האויב. לידו זחל אברהם מלמד. לפתע החל בקבוק המולוטוב שלו בוער. אש בלתי צפויה זו סימנה את מקומו במדויק, ונתנה לנו הרגשה של עכברים במלכות. "כסהו בעפר", צרח אלי לעומתו. הוא עשה כדבי ריו.

זחלתי אליו כדי לסייע לו, כשהגעתי אליו מצאתיו הרוג. הייתי המום — חברי הטוב מת. הוא לא היה היחיד. אז צעק אלי לעבר קוצר, שהיה בואדי: "רוב האנשים שלי נהרגו, אני רוצה לסגת!" תשובתו של קוצר היתה כאובה: "כל זמן שלא ניתנת לנו פקודת נסיגה — אין נסיגה...".

אלי הבין את דבריו של קוצר כפקודה להמשיך ולתקוף, וצעק אלינו: "חבריה, תנסו להתקדם עוד פעם! המשיכו!" על אף הכל היו מספר חברים שהמשיכו להתקדם בעוז לעבר קריעמדות הקדומי של המצרים. ואף הצליחו לחסל מספר עמ"ד ות אויב. ביניהם, זוכר אני את המשיכ משה בונצל, שהפעיל את הפיאס ממרחק 60 מטר נגד הפילבוקס, ואת אלי ואג'ו, שזחלו לפנים בעקשנות ובקנאות המתגלים רק במיקרים דומים לקרב אכזרי זה.

נדמה כיום, כי אילו היו בידינו אנשים נוספים, טריים, שהיו הולכים בעקבות אלי ואג'ו, כי אינו מצליחים להבריח את האויב לפחות מקריעמדות הראשון. אלא שבאותו ליל-אימים היו אנשינו מתגוללים בשטח פצועים, המומים או מתים במספר רב כליכר, עד כי שחר האלוטואי קיבל מקוצר הוראה לשר את המשפט הבא, שסלוגאנו המהוללת לא ידעה עד אז ולא האמינה, כי (המסך בעמוד 16)

אברהם ביטון. הם נעו סמוך לקירו ה' מזרחי של הואדי, שהיה פחות תלול, ניתן לטיפוס ומאפשר הצבת כלי-נשק על שפתו. פקודתו של קוצר תפשה אותם ברגע של מבוכה, עקב פתיחת האש על-ידי האויב. קופאים היו על מקומם, אולם משחזר קוצר על פקודתו — "מקלעים, תיפשו עמדות!" — ומשהשלים אחריו אלי דיסקין — "עלו על הגדה ותיפשו עמדות!" — נייערו מתוך החתם הראשונה והחלו מטפסים, בידיהם וברגליהם, על קירו המזרחי והואדי.

טיפר אחד מהם: כשהגעתי נושם ונושף אל שפת הגדה ראיתי, לאור הרקטות המצריות, את ה' פילבוקס. מימינו ומשמאלו פעלו מקלעי האויב, שהבהק לועיהם נראה בבירור. האש היתה אימה. "לעזאזל! היכן החיפוי של התותחים שהבטיחו לנו?" לחש חבר ששכב לידו, "אם הם לא ינמרו עם האויב מייד, יהיה זה הסוף שלנו".

ניבא ולא ידע מה ניבא. המחת בא. ראשונים נפלו המקלעים שלנו, ששכבו על שפת הגדה והפעילו את מקלעיהם בג' בורה. הם משכו את אישיו של האויב אליהם. המקלע של כיתתי נפגע בראשו מייד לאחר הצרור הראשון שירה, ונשאר מוטל ליד מקלעו, מאמצו היטב לגופו, כאילו החליט להמשיך ולפעול גם לאחר מותו. החובש חש אליו בריצה, אולם רק הגיע וכבר נפל כרע לידו, מתבוסס בדמו. חברים נוספים שחשו לעזרת השניים נפגעו אף הם. סגן מפקד הכיתה קוצר חש אל הארבעה, חילץ את המקלע מיד ההרוב ולחץ על ההדק. לא הספיק לירות הרבה וכבר נהרג אף הוא.

★ ★ ★

## כמו עכברים במלכות

זתה שעה הופיע אלי דיסקין, מפקד המחלקה. בסמוך לכיתתנו, וצעק: "חבריה אל תישארו על שפת הואדי, המשיכו

הנוסע בכביש החוף, בין אשרוד ואשקלון, חולף על-פני הגשר הכפול של הכביש והרכבת, מבלי לשים לב למיגדל העגול, בצד ימין של הדרך. זהו ה'פילבוקס', עמדת-שמירה מבטוין-מוזיין, שהוקמה על-ידי האנגלים כדי לשמור על הגשר. כאן, בליל-ההתקפה הנדולה על הריכוז המצרי באישרוד, קצר המוות את צעירי-הזמים הנורא ביותר שלו. כאן נלכדה פלוגת-הפאר של חי"ש תל-אביב — הפלוגה של אריה קוצר האגדי — במלכות-האש של הצבא המצרי, אשר התבצר ב'פילבוקס' ובסביבתו.

מספר אברהם ביטון, מפקד אחת משלוש המחלקות של הפלוגה, וכיום חי"כ מטי"ו: שקט בלתי-רגיל ומבעית אפף את הואדי בו נענו, שהיה חשוך כולו — בשל עומקו ובשל הלילה חסר-הירח. בקושי ראיתי לפני את אנשי כיתת-החוד של מחלקתי, חשתי, כי קיר הואדי המערבי, שלאורכו צעדנו, הוא תלול ביותר, גבוה מקומת-אדם ולא ניתן לטיפוס. הלו עורר על הרגשה אימה של מחנק, דומה לזו של חיה ככלוב. זה מקום שאי-אפשר להסתלק ממנו, לחשתי לסגני, אריה חלק, שצעד לידו.

פתע אורו השמים והואדי באור רקטות מצריות מסודר. קפאתי במקומי הלום. אר-תה שניה ממש שמעתי נקישות כלי-נשק אוטומטיים שצמדו אוניים, ומיד אחריהם קול גניחות וצעקות של נפגעים. היו אלה אנשי כיתתו של יצחק, שנעו בראש הכוח.

במרחק של כ-100 מטר מעמדת כיתת-מיקלעים מצרית, שכיסתה את הואדי אני פילדית, נכנסו הישר למשימת "אש-כסנה" של המצרים. הללו נצרו את אישם עד לרגע האחרון, והצליחו ל'קלוט' בצורה זו את כל אנשי כיתת-החוד. פגיעתם בהם היתה קטלנית כל-יכר, שכולם נפגעו פני-עונית-מחוט בצרורות הראשונים, פרט למפי-קדי-הכיתה יצחק. זה צעק: "אריה, נפ' גענו! אריה, עזור לנו!"

בשמעי זאת צעקתי אל החובש המחלקתי: "חובש, רץ קדימה אל יצחק! מייד זינק החובש אל הכיתה הנפגעת, רץ מספר צע' דים אל מול אש-התופת — וכרע נסל. אותו זמן, בתוך הרעש האיום של איש-האויב וועקת-הנפגעים שעמדו לנסות את

השבת לי בקול חנוק מכאב: "אין לי עם מי — יש לי הרבה נפגעים". "להצבי מקלעים!" שמעתי את קוצר סור קר, "אלי, חסה על מחלקתו של אברהם עם המחלקה שלנו!"

★ ★ ★

## ראשונים נמלו המיקלעים

צבם של אלי דיסקין ואנשיו היה הר-בה יותר נוח ומצב אנשי מחלקתו של